

נשים במשחקים האולימפיים: לא עוד מיעוט מבוטל

"אני לא מסכים להשתתפות של נשים בתחרויות. התפקיד המרכזי שלהן במשחקים האולימפיים צריך להיות הכתרת המנצחים", כך אמר הברון פייר דה-קוברטן, מחדש המשחקים האולימפיים של העת החדשה בשנת 1896. 116 שנים לאחר מכן, במשחקי לונדון 2012, ישתתפו נשים בענף-הקרב האחרון שנמנע מהן עד כה - האגרוף.

נשים וספורט ביוון העתיקה

המשחקים האולימפיים ביוון העתיקה, שהחלו בשנת 776 לפנה"ס בעיר אולימפיה, היו אירוע יווני פנימי בלבד, וההשתתפות בהם היתה נחלת גברים בלבד. נשים לא הורשו להשתתף, ועל נשים נשואות אף נאסר לצפות במשחקים.

אלה שנתפסו מציצות הוצאו להורג. ענפי הספורט דאז היו זריקת דיסקוס, היאבקות, אגרוף, פאנקרטיון (שילוב בין היאבקות לאגרוף), ריצה, קפיצה לרוחק, הטלת כידון ומירוץ מרכבות. המנצחים זכו לזרים מענף של זית, לסכומי כסף, לכבוד מלכים ולהערצה. המפסידים לא קיבלו דבר, כיוון שביוון העתיקה לא היה קיים המושג השתתפות למטן השתתפות.

תחרויות מיוחדות לבתולות נערכו זמן קצר לאחר קיום המשחקים האולימפיים. התחרות נקראה בשם 'הראיה', על-שם הרה, אשתו של זאוס, שהיא גם מגוננת הבתולות. הנשים האמינו שתחרויות אלו היו סגולה למציאת חתן, והאטרקציה המרכזית בהן היתה תחרות ריצה שאורכה כ-160 מ', הקצרה בכ-30 מטר מריצת הגברים.

הרחם, כך האמינו במאות הקודמות, הוא האיבר הרגיש ביותר בגוף האישה, וכל קפיצה או פעילות ספורט עלולה לפגוע בו. כמו כן, אימון עצים עלול לבלום את התפתחות האגן ולגרום לקשיים במהלך הלידה. הגניקולוגים סברו שאישה צריכה שרירים רפויים וגמישות. כל אימון גורם למתח באזור שרירי הבטן והאגן, כך שתהליך הלידה נעשה קשה יותר ולעתים בלתי אפשרי.

ג'ואן בנוייט, מנצחת המרתון
האולימפי הראשון. לוס-אנג'לס 1984

הילה דוידוב | M.B.A. מנהלת פרויקט נשים 'אתנה Top Team'
hillad@wingate.org.il

ההבנה שאישה עלולה לאבד את יכולתה ללדת נבעה מהחשש שהיא תהפוך לגברית.

דה-קוברטן: ספורט לגברים בלבד

שנת 1896, המשחקים האולימפיים הראשונים של העת החדשה. בהמשך לגישה שהיתה נטועה אז, שנשים וספורט אינם הולכים יד ביד, האמין הברון פייר דה-קוברטן, מחדש המשחקים, שספורט חייב להיות נחלתם הבלעדית של גברים בלבד ואסר על נשים להשתתף במשחקים. "אני לא מסכים להשתתפות של נשים בתחרויות. התפקיד המרכזי שלהן במשחקים האולימפיים צריך להיות הכרת המנצחים". לטענתו, השתתפות נשים בספורט "אינה מעשית, אינה מעניינת, אינה אסתטית ואינה נכונה". אבל, למרות התנגדותו של דה-קוברטן השתתפו נשים לראשונה במשחקים - בפאריז 1900.

בשנת 1921 הקימה Alice milliat מצרפת את ההתאחדות העולמית לספורט לנשים - ה-FSFI, ושנה לאחר מכן ארגנה משחקים אולימפיים לנשים בלבד על בסיס אותם הכללים של המשחקים לגברים - טקס פתיחה, הנפת דגלים וכיו"ב. קיומם של המשחקים לנשים (שנערכו גם לאחר 1921), כמו גם של משחקי העולם לנשים שהתקיימו במונטה קרלו בשנת 1921, שירת למעשה את האינטרס של FSFI - השפעה על התפתחות ספורט הנשים בעולם בכלל והפעלת לחץ על הוועד האולימפי הבין-

טבלה 1: נשים במשחקים האולימפיים בשנים 1896-2008: מספר הענפים לנשים ומספר המדינות שיוצגו גם על-ידי נשים

שנה	העיר המארחת	מספר הענפים	מספר המדינות שיוצגו ע"י נשים	מספר הספורטאיות	%	שנה	העיר המארחת	מספר הענפים	מספר המדינות שיוצגו ע"י נשים	מספר הספורטאיות	%
1896	אתונה	-	-	-	-	1896	רומא	6	45	611	11.4
1900	פאריז	2	5	22	2.2	1904	סנט לואיס	1	54	781	14.2
1908	לונדון	2	4	37	1.8	1912	סטוקהולם	2	66	1260	20.7
1920	אנטוורפן	2	13	63	2.4	1924	פריז	3	94	1566	23
1928	אמסטרדם	4	25	277	9.6	1932	לוס-אנג'לס	3	136	2704	28.8
1936	ברלין	4	26	331	8.1	1948	לונדון	5	169	3512	34
1952	הלסינקי	6	41	519	10.5	1956	מלבורן	6	203	4637	42.4
1960	רומא	6	45	611	11.4	1964	טוקיו	7	53	678	13.2
1968	מכסיקו-סיטי	7	54	781	14.2	1972	מינכן	8	65	1059	14.6
1976	מונטריאול	11	66	1260	20.7	1980	מוסקווה	12	54	1115	21.5
1984	לוס-אנג'לס	14	94	1566	23	1988	סיאול	17	117	2194	26.1
1992	ברצלונה	19	136	2704	28.8	1996	אטלנטה	21	169	3512	34
2000	סידני	25	199	4069	38.2	2004	אתונה	26	201	4329	40.7
2008	בייג'ין	26	203	4637	42.4						

Women in the Olympic Movement, June 2011, International Olympic Committee*

אולגה קורבוט בת ה-17 מרוסיה, מלכת אולם ההתעמלות במשחקי מינכן 1972

לאומי בפרט. ואמנם הלחץ נשא פרי, והוועד התרכז והציע סיוע רב יותר לנשים השואפות להשתתף במשחקים האולימפיים.

בד בבד עם הגברת המודעות לתפקידן של הנשים בעולם ולמרות התנגדויות חזקות (גם של חלק מחברי התנועה האולימפית עצמה), הורשו עוד ועוד נשים להשתתף בענפים ובאירועי ספורט שונים במשחקים האולימפיים. עם זאת, דה-קוברטן עצמו המשיך להצהיר בפומבי, במשך כל חייו, על התנגדותו להשתתפותן של נשים.

מאמר זה סוקר את השינויים הרבים שחלו בהשתתפותן של נשים בתנועה האולימפית, ענפים ואירועים חדשים שנוספו למשחקים האולימפיים והפרויקט לנשים 'אנתה' Top Team של היחידה לספורט הישגי.

טבלה 2: מספר אירועי הספורט לנשים במשחקים האולימפיים - 1900 עד 2012

שנה	סך-כל האירועים	אירועי נשים	%	שנה	סך-כל האירועים	אירועי נשים	%
1900	86	3	3.50	1964	163	33	20.24
1904	89	3	3.30	1968	172	39	22.67
1908	107	3	2.80	1972	195	43	22.05
1912	102	6	5.90	1976	198	49	24.74
1920	152	6	3.90	1980	203	50	24.63
1924	126	11	8.73	1984	221	62	28.05
1928	109	14	12.84	1988	237	*86	36.28
1932	117	14	11.96	1992	257	*98	28.13
1936	129	15	11.62	1996	271	*108	39.85
1948	136	19	13.97	2000	300	*132	44
1952	149	25	16.77	2004	301	*135	44.9
1956	151	26	17.21	2008	302	*137	45.4
1960	150	29	19.33	2012	302	*141	46.7

מתוך: Women in the Olympic Movement, June 2011, International Olympic Committee * כולל אירועים מעורבים לנשים וגברים (כמו טניס)

טבלה 3: ענפי ספורט חדשים לנשים בתכנית האולימפית

שנה	ענף	שנה	ענף
1900	טניס, גולף	1980	הוקי שדה
1904	קשתות	1984	קליעה, אופניים
1908	טניס*	1988	טניס*, טניס שולחן, שייט
1912	שחייה	1992	בדמינטון, ג'ודו, ביאתלון
1924	סיוף	1996	כדורגל, כדור נוצה
1928	אתלטיקה, התעמלות	2000	הרמת משקולות, פנתלון, טאקוונדו, טריאתלון
1952	רכיבת סוסים	2004	היאבקות
1964	כדורעף	2008	(אופני הרים) BMX רכיבת אופניים
1976	חתירה, כדורסל, כדוריד	2012	אגרוף

מתוך: Women in the Olympic Movement, June 2011, International Olympic Committee * כולל אירועים מעורבים לנשים וגברים (כמו טניס)

עלייה מרשימה בהשתתפות נשים

טבלה 1 מציגה את הגידול בהשתתפותן של נשים במשחקים האולימפיים בשנים 1896-2008, בהיבט של מספר הספורטאיות, הענפים (ראה גם טבלה 3) והמדינות ששלחו נשים למשחקים. העלייה המרשימה ביותר התרחשה בשני העשורים האחרונים. בשנת 1991 החליט הוועד האולימפי הבין-לאומי כי בכל ענפי הספורט החדשים המבקשים להיכלל בתכנית האולימפית יש לכלול אירועים לנשים. בבייג'ין 2008 נקבע שיא חדש של השתתפות נשים במשחקים: מתוך כלל 10,947 הספורטאים, 4,637 (כ-42%) היו נשים. ב-2010, שנתיים לאחר בייג'ין, התקיימו משחקי הנוער האולימפיים בסינגפור, ו-46% מכלל המשתתפים היו נערות. מגמה חיובית זו קשורה להרחבת תכנית האירועים על-ידי הוועד האולימפי הבין-לאומי, בשיתוף עם התאחדויות הספורט הבין-לאומיות והוועדה המארגנת, עובדה שתרחיב עוד יותר את השתתפותן של נשים במשחקים.

עלייה במספר האירועים

משנת 1900 ועד 1924 היה שיעור אירועי הספורט לנשים נמוך מ-10% (ראה טבלה 2). לאחר מכן החלה עלייה הדרגתית ורצופה באירועי הספורט לנשים, וב-1988 כבר השתתפו נשים ב-36.28%

מהאירועים. באטלנטה 1996 עלה נתון זה ל-39.85%, ומשנת 2000, במשחקי סידני, עבר שיעור אירועי הספורט לנשים את מחסום ה-40%. בבייג'ין הגיע שיעור הנשים ל-45.4% מסך-כל האירועים, והשיא צפוי בלונדון 2012 - 46.7% מאירועי הספורט הם גם לנשים.

העלייה הספורט במספר ענפי

בד בבד עם הגידול במספר האירועים לנשים נוספו גם ענפים חדשים בהשתתפותן (טבלה 3). לראשונה התחרו הנשים - בפאריז 1900, בטניס ובגולף. בהדרגה נוספו עוד מקצועות, ורק בשלב מאוחר נוספו כאלה הנחשבים כ'גבריים' כמו מרוץ המרתון. המרתון האולימפי הראשון לנשים התקיים רק במשחקי לוס-אנג'לס 1984 [באתלטיקה, למעט הליכה למרחק 50 ק"מ, קיים שוויון מלא בתכנית התחרויות (נשים מתחרות בקרב 7 וגברים בקרב 10)]. ענף האגרוף לנשים יכלל, לראשונה כספורט אולימפי לנשים, במשחקי לונדון 2012. זהו ללא ספק מהלך היסטורי לקראת שוויון מגדרי מלא במשחקים האולימפיים.

לקראת משחקי לונדון 2012 המטרה: 50-50

כשלוונדון אירחה לראשונה את המשחקים האולימפיים בשנת 1908 השתתפו בתחרויות רק 37 ספורטאיות. במהדורת 1948 (המשחקים הראשונים לאחר הפסקה של 12 שנה בגלל מלחמת העולם השנייה) אירחה לונדון 390 ספורטאיות (כ-10%), ובפעם השלישית, זו של 2012, יתקרב שיעור הספורטאיות לכ-50%. ואכן, לקראת משחקי לונדון הצהיר יו"ר הוועד האולימפי הבין-לאומי, ז'ק רוג, ש"המטרה האולימפיטבית שלנו בלונדון 2012 היא השתתפות של 50-50". עם זאת, על-פי נתוני הוועד האולימפי הבין-לאומי, קשה להאמין שהתנועה האולימפית תשיג מטרה זו, בעיקר משום שהגידול בשיעור הספורטאיות בין המשחקים בעשור האחרון היה פחות מאחוז, והצפי עומד על 46.7 אחוז מכלל הספורטאים (ראה טבלה 2).

אגרוף - ענף חדש לנשים

לקראת משחקי לונדון קיבל הוועד האולימפי הבין-לאומי מהתאחדויות הספורט הבין-לאומיות 17 בקשות לשינוי אירועי הספורט. הוועדה של תכנית המשחקים מטעם הוועד האולימפי הבין-לאומי קבעה קריטריונים, המביאים בחשבון את העובדה שאותה בקשה לשינוי תגרום לעלייה בשוויון בין המינים.

ציוני דרך במשחקים האולימפיים

1896, אתונה - המשחקים המודרניים הראשונים, נשים לא השתתפו בתחרויות מאחר שקוברטן טען שהכללתן תהיה "לא מעשית, לא מעניינת, לא אסתטית ולא נכונה".

1900, פאריז - נשים הורשו לראשונה להשתתף במשחקים האולימפיים. מתוך 22 נשים, 11 נשים הורשו להתחרות בטניס ובגולף. England's Charlotte זכתה לראשונה באירוע אולימפי בטניס נשים.

1904, סנט לואיס - השתתפו רק 6 ספורטאיות אמריקניות בענף הקשתות. **1908, לונדון** - נשים השתתפו בטניס, החלקה על הקרח, קשתות ובאירועים מעורבים בשיט.

1912, שטוקהולם - נשים יכלו להשתתף, לראשונה, בשחייה. Sarah "Fanny" Durack זכתה במדליית הזהב הראשונה לנשים (100 מ' חופשי).

1924, פאריז - נשים השתתפו, לראשונה, בסיוף (רומח). **1928, אמסטרדם** - השתתפות ראשונה בהתעמלות מכשירים (תחרות קבוצתית), ובאתלטיקה (קפיצה לגובה, דיסקוס, ריצת 100 מ', 100 x 4 ו-800 מ'). מאחר שכמה נשים קרסו במהלך ריצת 800 מ', מקצוע זה נאסר לנשים עד שנת 1960.

1964, טוקיו - הענף הקבוצתי הראשון, כדורעף, שאושר להשתתפות נשים. **1976, מונטריאול** - נשים השתתפו, לראשונה, בכדורסל ובכדוריד.

1984, לוס אנג'לס - השתתפות ראשונה של נשים בקליעה, באופניים, התעמלות אמנותית ושחייה צורנית (שני הענפים האחרונים לנשים בלבד).

1988, סיאול - נשים אושרו להשתתף בריצת 10,000 מטר. **1992, ברצלונה** - השתתפות ראשונה של נשים בג'ודו (ראה מסגרת).

1996, אטלנטה - נשים השתתפו, לראשונה, בכדורגל. **2000, סידני** - השתתפות ראשונה של נשים בהרמת משקולות, טאקוונדו, פנטלון וטריאתלון.

2004, אתונה - נשים השתתפו לראשונה בהיאבקות. **2008, בייג'ין** - השתתפות ראשונה של נשים באופני BMX (אופני הרים).

2012, לונדון - נשים ישתתפו לראשונה באגרוף.

יעל ארד בברצלונה 1992

הג'ודוקא יעל ארד, המדליסטית הראשונה של ישראל במשחקים האולימפיים, היתה מבין הספורטאיות שחנכו לראשונה את ענף הג'ודו - במשחקי ברצלונה 1992. חזונו של הוועד האולימפי הישראלי לקראת לונדון 2012 הוא, בין השאר, שספורטאית תתייצב על הפודיום ודגל ישראל יונף אל-על. האם החזון הזה יתגשם סוף-סוף, אחרי 20 שנות היעדרות של ספורטאית ישראלית מהפודיום במשחקים האולימפיים?

העיקריות למניעה מנשים לעסוק בספורט היו בעיקר תרבותיות ולא רפואיות. לאחר הכנסת ענף הטאקוונדו לנשים בשנת 2000, ההיאבקות בשנת 2004 והאגרוף ב-2012 ישתתפו נשים בכל ענפי הקרב, ולמעשה בכל ענפי הספורט, במשחקים האולימפיים.

יש להכיר בכך שבספורט, צורכי הנשים שונים מאלו של הגברים כמו גם המטרות. ולמרות המאבק המתמשך לשוויון הזדמנויות בין נשים לגברים בתנועה האולימפית, לא נעשה די. עדיין קיים פער ניכר בין גברים לנשים בהשתתפות בספורט, ללא קשר לענף ספציפי זה או אחר. רבים בציבור (נשים וגברים כאחד) עדיין מתייחסים אל הספורט כאל סמל של גבריות, שאינו מתאים לאישה, וספורט הנשים נצפה ומסוקר הרבה פחות מזה של הגברים. באשר למשחקים האולימפיים - יש לדאוג לפיתוח המודעות בקרב הציבור שהצלחת נשים במשחקים תורמת ליחסי הציבור של ספורט הנשים בכלל.

רגעי התעלות, אושר ותחושת מצוינות והצלחה. ספורט הוא גם מדיום נפלא לתקשורת ולשחרור, התומך בפרגון הגופני והנשי של האישה ותפקידה בחברה. עם השנים הופנמו תובנות אלו, והתוצאה היתה עלייה בהשתתפותן של הנשים במשחקים האולימפיים (יש לציין שישנם ענפים שבהם ההשתתפות היא לנשים בלבד כמו התעמלות אמנותית ושחייה צורנית, שצורפו לתכנית האולימפית בשנת 1984).

חשיבותו של הצורך בשוויון בין המינים גבר בעיקר בשני העשורים האחרונים. וכך צורפו למשחקים - הג'ודו בשנת 1992 (ראה מסגרת) והכדורגל ב-1996. עד אז נחשב הכדורגל כשייך לעולם הגברי בלבד. זאת ועוד. במשך שנים לא הורשו נשים להשתתף בהיאבקות ובאגרוף (ענפי קרב), שבהם יש מגע גופני, והטיעונים הרפואיים נתנו לגיטימציה לשימור השוני בין המינים. מבחינה אתית יש לפסול טיעונים אלה ולהדגיש שענפי הקרב מסוכנים לנשים באותה מידה שהם מסוכנים לגברים! נראה שהסיבות

לפיכך אושרו 3 קטגוריות משקל לנשים באגרוף (השינוי הוא ירידה מ-11 ל-10 קטגוריות משקל לגברים ו-3 קטגוריות משקל לנשים). החלטה זו אינה מהווה רק פתיחה של הענף להשתתפות של נשים אלא גם העלאתו למרכז הבמה - המשחקים האולימפיים.

אושרה גם בקשת ההתאחדות הבין-לאומית לקיאקים, ומקצה קאנו זוגי ל-500 מ' (C2 500m) לגברים הוחלף למקצה קיאק יחיד ל-200 מ' (K1 200m) לנשים. נוסף לכך, בקשותיהן של שלוש ההתאחדויות - להיאבקות (FILA), לשחייה (FINA ולאופניים (UCI), לאירועים חדשים אושרו, מאחר שעמדו בתנאי ולפיו כל אירוע חדש יעלה את מספר הנשים המשתתפות במשחקים, ובתנאי שהמספר הכולל של הספורטאים בכל ענף יישאר כפי שהיה.

סיכום

הספורט הוא נחלתם של כל בני האדם. הוא מלהיב, מרתק ומספק

ישראל:

פרויקט אתנה לקידום נשים בספורט

הספר, מתקנים, השקעות במועדוני הספורט ובאגודות וייצוג הולם של נשים בכל מוסדות הספורט. מתוקף תפקידו, פרויקט הנשים מתרכז בעשייה בתחום הספורט הישגי. מטרתו לשפר את המציאות של הספורטאיות הצעירות בסגלי היחידה לספורט הישגי באמצעות הכנת תכניות מקצועיות טובות יותר, מתן מעטפת רפואית, פסיכולוגית ותזונתית אופטימלית, שדרוג המאמנים והמאמנות וחיידוד המערכת העונה לצרכים המיוחדים של הספורטאיות. רק ההבנה והקבלה שנשים אינן דומות לגברים, לא מבחינה פיזיולוגית ולא מבחינה מנטאלית או נפשית, ושלחן איכויות שונות, מניעים שונים, תוצאות וכלים שונים, יאפשרו את מיצוי הפוטנציאל שלהן, "כי ספורטאיות אינן ספורטאיים ממין נקבה אלא נשים העוסקות בספורט".

שרת החינוך התרבות והספורט, ח"כ לימור ליבנת, הכריזה בשנת 2004 על הקמתו של פרויקט לאומי לקידום נשים בספורט ועל השקעה כספית משמעותית בו. הוקם 'פרויקט נשים - אתנה Top-Team' של היחידה לספורט הישגי, הזרוע המקצועית של הוועד האולימפי, בשיתוף עם אתנה. זהו פרויקט לקידום ולתמיכה ייחודית בספורטאיות הישג, והוא חלק מהפרויקט הלאומי של המועצה לקידום נשים בספורט.

הוועד האולימפי והיחידה לספורט הישגי שמו להם למטרה לקדם את ספורטאיות הישג, לשפר את הישגיהן ולהעצים מאמנים ומאמנות לנשים. כל זאת כחלק מהכנותיהן של היחידה לקראת המשחקים האולימפיים בלונדון 2012 ובריו דה-ז'ניירו 2016. כדי לחולל את השינוי ולהשיג את המטרות נדרש המשך פעילות אמיתית בכל הרמות - מספורט בתי-

חוק "Title IX": מהפכת הספורט בארה"ב

בשנת 1972 אישר הקונגרס האמריקני את חוק "Title IX" בתקנות החינוך:

No person in the United States shall, on the basis of sex, be excluded from participation in, be denied the benefits of, or be subject to discrimination under any education program or activities receiving Federal financial assistance.

"לא יופלה אדם לרעה בארצות-הברית, שהשתתפותו תימנע על בסיס מין, שתישלל ממנו ההנאה מהיתרונות, או שיופלה לרעה בתכנית חינוך כלשהי או בפעילויות המקבלות סיוע כספי פדרלי".

כשהנשיא ניקסון חתם על חוק זה ב-23 ביולי 1972, רק כ-31,000 נשים היו מעורבות בספורט בנשים-הספר